

Schaken op de basisschool

Werkboek 2, Les P1

Herhaling belangrijkste onderwerpen werkboek 1

Extra spullen

- Voor elk kind een exemplaar van Werkboek 2.

Wat is een Pas-op-de-plaats-les (P-les)?

Zie: <http://schakenopdebasisschool.nl/?ufaag=wat-zijn-pas-op-de-plaats-lessen-p-lessen>

Over deze P-les

Dit is de eerste les van Werkboek 2.

Werkboek 1 biedt kinderen uit groep 3 voldoende lesmateriaal voor 1 schooljaar of 1 schaakseizoen bij een schaakclub. (Kinderen uit hogere groepen zullen Werkboek 1 sneller afronden.) Dit suggereert dat we nu aan het begin staan van een nieuw schooljaar en schaakseizoen. Tussen de afronding van Werkboek 1 en de start van Werkboek 2 zit bij de meeste kinderen een schaakloze zomervakantie. We beginnen daarom met een Pas-op-de-plaats-les waarin we de belangrijkste onderwerpen van Werkboek 1 herhalen.

Volgt deze les direct op de afronding van Werkboek 1, sla de les dan gerust over. Tenslotte hebben we Werkboek 1 afgesloten met een P-les over dat Werkboek. Als je de les overslaat, laat de kinderen dan wel oefenen met de opgaven in het werkboek die horen bij deze les. Extra oefenen kan geen kwaad.

Hieronder staat een programma voor 3 trainingen. Hoeveel extra trainingen je inlast, hangt natuurlijk af van wat de kinderen na de vakantie nog aan schaakkunsten laten zien.

Toets het kennisniveau van nieuwe kinderen met opdracht 2

Aan het begin van een nieuw schooljaar komen er altijd nieuwe kinderen op school of op de club. Kinderen die volgens de ouders, of volgens het kind zelf, wel al kunnen schaken, maar die nooit les van een trainer hebben gehad. Of kinderen komen van een andere school of schaakclub, zonder dat ze precies kunnen aangeven wat ze al hebben geleerd.

Hoe maak je nou een goede inschatting van de aanwezige schaakkennis en de toepassing daarvan om te beoordelen op welk niveau de nieuwe kinderen kunnen instromen. Opdracht 2 is bedoeld als instrument voor de trainer om het kennisniveau te achterhalen. Voor het achterhalen van de toepassing van die kennis in de praktijk kun je de kinderen schaakspelletjes en schaakpartijen laten spelen.

Lees ook deze FAQ op onze website met 2 andere suggesties om snel tot een inschatting van het kennisniveau te komen: <http://schakenopdebasisschool.nl/ufaqs/ik-heb-geen-idee-hoe-goed-de-kinderen-in-mijn-nieuwe-groep-schaken/>

Als toets bieden de 21 opgaven van opdracht 2 te weinig informatie. Kinderen kunnen opgaven goed gokken, of op basis van verkeerde afwegingen toch de goede oplossing vinden. En als ze een fout maken, dan is vaak niet meteen duidelijk waarom.

Beter is om met de nieuwe kinderen in gesprek te gaan over de opgaven: vraag ze hardop te denken. Stel vragen over de begrippen die relevant zijn voor de betreffende opgaven. Maar zeg niets voor. Wanneer staat een stuk veilig? Wat is gedekt? Je bent aan zet en de Koning van de tegenstander

staat schaak; wat doe je? Mag je de Koning slaan? Kan wit een 2^e Dame halen? Mag je deze zet doen (bijvoorbeeld de eigen Koning schaak zetten)? Et cetera.

Noteer in de kantlijn bij opdracht 2 je oordeel over de diverse onderdelen.

- Heeft het kind voldoende kennis over het onderwerp?
- Aan dit onderwerp moet ik extra aandacht besteden!

Blijkt daaruit een kleine achterstand? Spijker ze dan tijdens deze P-trainingen bij op relevante onderwerpen. Terwijl de kinderen die Werkboek 1 al af hebben, bezig zijn met spelletjes, kun je met de nieuwe kinderen onderwerpen inhalen. En bij sommige onderwerpen is het nuttig om die instructie aan alle kinderen te geven. Herhalen is altijd goed.

Is bij de meeste onderwerpen het oordeel dat de kennis onvoldoende is en dat een beetje extra aandacht dat niet oplost, laat het kind dan instromen in een groep die nog met Werkboek 1 bezig is.

Toepassing van kennis in partijen

Pas door het volgen van schaakspelletjes of -partijen tussen de kinderen, krijg je inzicht in het daadwerkelijk beheersen van kennis op een toegepast (praktisch) niveau. Dat is echter tijdrovend en heb je meerdere nieuwe kinderen dan red je dat niet in 1 les.

Nu zullen ook de meeste kinderen die Werkboek 1 af hebben, in partijen regelmatig zetten doen die strijdig zijn met de inhoud van Werkboek 1. Dat is helemaal niet erg. Als je pas aan de slag zou mogen met Werkboek 2, als je de onderwerpen van Werkboek 1 foutloos toepast, dan kunnen we voorlopig alleen nog maar herhalen. We maken een uitzondering voor 2 onderwerpen. Voldoende beheersing van deze 2 aspecten is cruciaal voor het vervolg van de schaaktraining.

1. Goede beheersing van de loop van de stukken.
2. Enige mate van ruimtelijk schaakinzicht, waardoor een kind in staat is om in partijen schaakmat te zetten.

Tonen nieuwe kinderen grote problemen met deze 2 onderwerpen, dan is het verstandig om ze in een lagere trainingsgroep te zetten.

Veel andere onderwerpen gaan vooral over specifieke kennis, die makkelijk is bij te spijkeren. Bijvoorbeeld: wat is een veilige zet, de waarde van de stukken, dat je de Koning nooit mag slaan, wat gedekt is. Dat we daar in Werkboek 1 toch zoveel lessen voor uittrekken, is vooral omdat we eigenlijk voortdurend blijven oefenen met de loop van de stukken (zonder dat het saai wordt). Net zolang totdat de beheersing daarvan voldoende is om (eindelijk!) de kinderen schaakmat te leren.

Extra training 1 – Kennistoets, veilig en schaakmat

Veilig was het belangrijkste thema van Werkboek 1. We kunnen er dus niet omheen in deze eerste P-les. Ook oefenen we nog een keer met schaakmat.

Omdat het de eerste les van het nieuwe schaakseizoen is, maken we nog geen opdrachten in het nieuwe werkboek. We gaan alleen maar leuke spelletjes spelen.

De nieuwe kinderen waarvan we het schaakniveau nog niet zeker weten gaan we toetsen op hun kennis.

0-15 Opening

Het is de eerste les van het nieuwe schaakseizoen. Waarschijnlijk is de samenstelling van de groep verandert. Begin daarom met een uitgebreide kennismaking. Maak ook weer gezamenlijk afspraken over de schaakles.

Lees ook: Wat doe ik in de eerste les van een nieuwe groep? Een van de FAQ's op de website *Schaken op de basisschool*. Zie: <http://schakenopdebasisschool.nl/ufaqs/wat-doe-ik-in-de-eerste-les-van-een-nieuwe-groep/>

15-55 Kennistoets en spel

Scheid de nieuwe kinderen van de kinderen die eerder Werkboek 1 hebben gemaakt.

Nieuw kinderen

Ga met de nieuwe kinderen in gesprek te gaan over de opgaven van Opdracht 2. Doe dat in kleine groepjes (met 2-3 kinderen) of 1 op 1. Per groepje of kind is 10 minuten voldoende. Daarna kunnen de kinderen meedoen met de spelletjes.

Vraag de kinderen om hardop te denken. Stel vragen over de begrippen die relevant zijn voor de betreffende opgaven. Maar zeg niets voor. Wanneer staat een stuk veilig? Wat is gedekt? Mag je de Koning slaan? Kan wit een 2^e Dame halen? Mag je deze zet doen (bijvoorbeeld de eigen Koning schaak zetten)? Et cetera.

Kinderen die Werkboek 1 af hebben

Speel een toernooitje met drie van de schaakspelletjes die hieronder staan. Verdeel de kinderen in groepen van 4 en laat ze allemaal een keer tegen elkaar spelen.

- **Spel 9: Sla Veilig alle stukken**
<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-9-sla-veilig-alle-stukken/>
Met dit spel oefen je het thema veilig.
- **Spel 29: Spookschaak**
<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-029-spookschaak/>
Met dit spel oefen je dekken.
- **Spel 32: King of the hill**
<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-032-king-of-the-hill/>
Dit is een leuk spel dat het belang van een veilige Koning oefent. En is de tegenstander niet voorzichtig met zijn/haar Koning, dan kun je ook oefenen om snel mat te zetten.
- **Spel 20: Weggeefschaak**
<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-020-weggeefschaak/>
Dit spel dwingt de kinderen om goed te kijken naar stukken die ze kunnen (moeten!) slaan. Ook moeten ze goed kijken of velden (on)veilig zijn.

De spelregels van alle spelletjes staan op de website Schaken op de basisschool: <http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes>. De nummers in de uitgeschreven lessen en in het Werkboek corresponderen met de nummers op de website.

55-60 Opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die we ook in de les hebben gedaan.

Extra training 2 – alle onderwerpen

We gaan vandaag voor het eerst weer opdrachten in het Werkboek maken. Zorg voor voldoende exemplaren van Werkboek 2.

0-10 Opening

Het is de tweede les van het nieuwe schaakseizoen. Besteed nog wat extra tijd aan de kennismaking en bevestig de afspraken die jullie vorige les samen hebben gemaakt.

Deel Werkboek 2 uit.

10-25 Werkboek

Vandaag maken we de volgende opdrachten:

- Les P1: opdracht 1 en opdracht 3.

De toelichting op de opdrachten staat aan het einde van deze les.

Is er te weinig tijd om in de les alle opdrachten af te ronden, dan kunnen de kinderen die thuis afmaken.

25-55 Spel

Besteed circa 20 minuten aan een van deze 2 kaartspelletjes.

- [Spel 37: Kaartspel bedenk zelf een stelling](#)
- [Spel 38: Kaartspel opdrachtschaak](#)

De opdrachtkaartjes voor deze 2 spelletjes kun je hier downloaden:

<http://schakenopdebasisschool.nl/wp-content/uploads/2017/08/Werkboek-1-opdrachtschaak-spellen-37-en-38.pdf>

Een selectie van de opdrachtkaartjes vind je in het midden van Werkboek 2.

Besteed de resterende tijd aan een van deze bordspelletjes. Ben je niet in het bezit van de opdrachtkaartjes, speel een of meer van de deze bordspelletjes.

- [Spel 31: 3x schaak](#)
Met dit spel oefen je de 3 schaakregels en verdedigen tegen schaak.
- [Spel 28: Schietschaak](#)
Bij dit spel werkt dekken niet. Juist daardoor maakt het de kinderen bewust van het belang van het verdedigen van stukken door dekken.
- [Spel 20: Weggeefschak](#)
Dit spel dwingt de kinderen om goed te kijken naar stukken die ze kunnen (moeten!) slaan. Ook moeten ze goed kijken of velden (on)veilig zijn.

25-55 Optie: Instructie aan *de nieuwe kinderen*, gevolgd door een spel

Kies een onderwerp uit Werkboek 1 waar diverse nieuwe kinderen moeite mee hadden tijdens de kennistoets in de eerste les. Kijk op de website onder Werkboek 1 voor een uitgeschreven les over dat onderwerp: <http://schakenopdebasisschool.nl/downloaden-uitgeschreven-lessen/>

55-60 Opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die bij Les P1 in het werkboek staan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Extra training 3 – alle onderwerpen
--

0-3 Opening

3-55 Spel

Speel een toernooitje met echte schaakpartijen. Verdeel de kinderen in groepen van 4 en laat ze allemaal een keer tegen elkaar spelen.

Je kunt dit toernooitje combineren met [Spel 47: Bingoschaak](#).

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-047-bingoschaak/>

Gebruik alleen de thema's van Werkboek 1.

3-55 Optie: Instructie aan de nieuwe kinderen, gevolgd door een spel

Kies een onderwerp uit Werkboek 1 waar diverse nieuwe kinderen moeite mee hadden tijdens de kennistoets in les 1. Kijk op de website onder Werkboek 1 voor een uitgeschreven les over dat onderwerp: <http://schakenopdebasisschool.nl/downloaden-uitgeschreven-lessen/>

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- (Af)maken opdrachten Les P1
- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die bij Les P1 in het werkboek staan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Toelichting opdrachten werkboek

Opdracht 1

Met deze opdracht verwelkomen we de kinderen terug. Ze moeten antwoord geven op de vragen onder de diagrammen. De belangrijkste thema's van Werkboek 1 komen langs.

Opdracht 2

Aan het begin van een nieuw schooljaar komen er altijd nieuwe kinderen op school of op de club. Kinderen die volgens de ouders, of volgens het kind zelf, wel al kunnen schaken, maar die nooit les van een trainer hebben gehad. Of kinderen komen van een andere school of schaakclub, zonder dat ze precies kunnen aangeven wat ze al hebben geleerd.

Hoe maak je nou een goede inschatting van de aanwezige schaakkennis en de toepassing daarvan om te beoordelen op welk niveau de nieuwe kinderen kunnen instromen. Opdracht 2 is bedoeld als instrument voor de trainer om het *kennisniveau* te achterhalen. Voor het achterhalen van de toepassing van die kennis in de praktijk kun je de kinderen schaakspelletjes en schaakpartijen laten spelen.

Als toets bieden de 21 opgaven van opdracht 2 te weinig informatie. Kinderen kunnen opgaven goed gokken, of op basis van verkeerde afwegingen toch de goede oplossing vinden. En als ze een fout maken, dan is vaak niet meteen duidelijk waarom.

Beter is om met de nieuwe kinderen in gesprek te gaan over de opgaven: vraag ze hardop te denken. Stel vragen over de begrippen die relevant zijn voor de betreffende opgaven. Maar zeg niets voor. Wanneer staat een stuk veilig? Wat is gedekt? Je bent aan zet en de Koning van de tegenstander staat schaak; wat doe je? Mag je de Koning slaan? Kan wit een 2^e Dame halen? Mag je deze zet doen (bijvoorbeeld de eigen Koning schaak zetten)? Et cetera.

Noteer in de kantlijn bij opdracht 2 je oordeel over de diverse onderdelen.

- Heeft het kind voldoende kennis over het onderwerp?
- Aan dit onderwerp moet ik extra aandacht besteden!

Opdracht 3

Deze opdracht oefent met schaakmat. De kinderen moeten zelf een matstelling verzinnen met de stukken die onder het diagram staan. Met de aangegeven stukken kunnen de kinderen de matbeelden van Werkboek 1 op het bord zetten.

Vraag de kinderen om het mat eerst op een echt schaakbord te verzinnen. Daarna moeten ze de oplossing in het werkboek opschrijven (tekenen). Meteen een goede oefening met de letters van de stukken.

Je kunt de opdracht ook als spel ook in kleine groepjes spelen. Bijvoorbeeld 4 kinderen met elk een eigen bord. Laat ze ieder een eigen stelling verzinnen. Ben je als eerste klaar en klopt de stelling, dan krijg je een punt. Zie ook [Spel 37 op onze website](#) voor meer spelvarianten.